

ევროპის საბჭო

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო

მეორე სექცია

საქმე

გალუაშვილი საქართველოს წინააღმდეგ

(საჩივარი № 40008/04)

გადაწყვეტილება

სტრასბურგი

2008 წ. 17 ივლისი

*წინამდებარე გადაწყვეტილება შეიძლება დაექვემდებაროს რედაქციულ
გადასინჯვას*

სასამართლო პროცესი - გალუაშიელი საქართველოს წინააღმდეგ მოსამართლე ტულკენის განსაკუთრებული მოსაზრება

ადამიანის უფლებათა დაცვის სასამართლო (მეორე ნაწილი), სასამართლოს კოლეგია შემდეგი შემადგენლობით:

ფრანსუაზ ტულკენი, თავმჯდომარე
ირენეუ კაბრალ ბარეტო,
ვლადიმერო ზაგრებელსკი,
დანუტე ჯოშიენე,
ნონა წოწორია,
ისილ კარაკასი, მოსამართლეები
და სალი დოლე, განმწესრიგებელი,
მას შემდეგ, რაც 2008 წ. 24 ივნისს ერთად განიხილეს საქმე, მიიღეს შემდეგი გადაწყვეტილება:
სასამართლო გადაწყვეტილება გამოტანილ იქნა 2008 წ. 24 ივნისს.

პროცედურა

1. საქმე წარმოდგენილ იქნა საჩივარში №40008/04 საქართველოს წინააღმდეგ და წარედგინა სასამართლოს ადამიანის უფლებათა და ფუნდამენტალური თავისუფლებათა დაცვის კონვენციის (შემდგომში “კონვენცია”) 34-ე მუხლის შესაბამისად ბ-ნ თამაზ გალუაშიელის მიერ 2004 წ. 27 ოქტომბერს. სასამართლოს წინაშე მომჩივანის წარმოადგენდნენ შემდეგი პირები: ქ-ნი ლია მუხაშაურია, ქ-ნი მანანა კობახიძე, ქ-ნი მაკა გიოშიელი, ქ-ნი ნათია კაციტაძე, ბ-ნი ნიკოლოზ ლევაშიელი და ბ-ნი ვახტანგ ვახტანგიძე.
2. საქართველოს მთავრობას (შემდგომში “მთავრობა”) წარმოადგენდა მისი შუამავალი, ბ-ნი მიხეილ კეკელიძე (იუსტიციის სამინისტრო).
3. 2006 წ. 24 ოქტომბერს სასამართლომ გამოაცხადა მომჩივანი მხარე მიუღებელად და გადაწყვიტა აცნობოს მთავრობას მომჩივანის განცხადებები, რომელიც დაკავშირებულია მის დაკავებასთან სამართლიანი ეჭვმიტანის გარეშე, ინფორმაციის არარსებობასთან მისი დაკავების მიზეზის შესახებ და სასამართლოს მიერ მისი დაპატიმრების შესახებ გამოტანილი გადაწყვეტილების ადეკვატური არგუმენტირების არარსებობასთან. კონვენციის 29-ე მუხლის მე-3 პუნქტის შესაბამისად, სასამართლომ გადაწყვიტა განეხილა სარჩელის დანარჩენი ნაწილი პარალელურად მისი დასაშვებლობისა.
4. მთავრობამ და მომჩივანმა დააფიქსირეს თავიანთი მოსაზრებები მისაღებობასთან და არსებით მხარესთან დაკავშირებით (სასამართლოს წესების №54ა წესი).

ფაქტები

I. საქმის ფაქტობრივი გარემოებები

5. მომჩივანი დაიბადა 1956 წელს და ცხოვრობს ქ. თბილისში.
6. 2004 წ. 26 ივნისს 3.35 საათზე მიღებული ანონიმური სატელეფონო ზარის საფუძველზე, რომლითაც ქ. თბილისის პოლიციის მთავარ დეპარტამენტს (შემდგომში “პმდ”) ეცნობა იმის შესახებ, რომ ნანახი იყო შეიარაღებული

- მამაკაცი, რომელიც მართვად ავტომანქანას, პოლიციამ სასწრაფოდ დაგვემა დაკავების ოპერაცია. საქმის მასალები შეიცავს აღნიშნული ზარის გაშიფრვას
7. 2004 წ. 26 ივნისს, დაახლოებით 4 საათზე მანქანა, რომელსაც მართავდა მომჩივანი, გაჩერებულ იქნა ქ. თბილისის ერთერთ ცენტრალურ პროსპექტზე (დეტალები იხილეთ საქმეში – გალუაშვილი საქართველოს წინააღმდეგ, სარჩელი №40008/04, 2006 წ. 24 ოქტომბერი). ოქმების თანახმად განმცხადებლის სხეულის ჩხრეკა განხორციელდა ადგილზე, რაც დადასტურდა ორი მოწმის ხელმოწერით, იარაღი იყო გაყრილი შარვლის ქამარში. ჩხრეკის შემდეგ მომჩივანი დაუყოვნებლივ გადაყვანილ იქნა პმდ-ში.
 8. მაგრამ განმცხადებლის მოვლენათა ვერსიის თანახმად, მისი ჩხრეკა არ განხორციელებულა და მისი დაკავების მიზეზები დროულად არ ახსნილა. ჩხრეკის ოქმი შედგენილ იქნა პოსტ-ფაქტუმ და წარედგინა მას მხოლოდ პმდ-ში, ქუჩაში დაკავებიდან ოცი წუთის შემდეგ. მან უარი საჩივარა დაკავების ოქმის ხელმოწერაზე და განახცადა, რომ ის ფაბრიცირებული იყო.
 9. ამავდროულად მომჩივანი ამტკიცებდა, რომ პირველად გაიგო რა ხასიათის იყო მის წინააღმდეგ წამოყენებული ბრალდებები, როცა უყურებდა ტელევიზორს პმდ-ს დაკითხვისთვის განკუთვნილ ოთახში. 2004 წ. 26 ივნისის საღამოს ახალ ამბებში გამოცხადებულ იქნა საქმის გამომძიებლის მიერ მიწოდებული ინფორმაციაზე დაყრდნობით, რომ მომჩივანი “ზედმეტსახელად წყნეთის სპილო, კარგად ცნობილი კრიმინალი, რეციდივისტი იყო დაკავებული იარაღის უკანონო ტარებისთვის და დიდი ოდენობით შენახვისთვის”. მხოლოდ მოგვიანებით მომჩივანის წარედგინა გამომძიებლის გადაწყვეტილება, რომელიც იყო დათარიღებული 2004 წ. 26 ივნისით, 8:00 საათით, რომლის საფუძველზე აღიძრა სისხლის სამართლის საქმე და მომჩივანი გამოცხადდა ეჭვმიტანილად.
 10. ამავე დღეს, განმცხადებლის შეტყობინების გარეშე პოლიციამ განახორციელა მისი საცხოვრებელი სახლის ჩხრეკა ოჯახის წევრების თანდასწრებით. ამ ჩხრეკის ოქმის თანახმად, რომელიც დამოწმდა რამოდენიმე მოწმის ხელმოწერით, სახლში აღმოჩენილ იქნა იარაღი და ტყვია-წამალი. გარდა ამისა, პოლიციამ აღმოაჩინა და ამოიღო განმცხადებლის საქართველოს მოქალაქის რამოდენიმე პასპორტი, რომელთა გაცემის თარიღი გაურკვეველი იყო და შეიცავდა სხვადასხვა სერიულ ნომერს, აგრეთვე განმცხადებლის საბჭოთა კავშირის ორი ძველი პასპორტი. ერთ-ერთ მათგანში მომჩივანი იყო ცხადად აღნიშნული როგორც ყოფილი რუსეთის საბჭოთა ფედერაციული სოციალისტური რესპუბლიკის მოქალაქე. განმცხადებლის მეუღლემ უარი საჩივარა ჩხრეკის ოქმის ხელმოწერაზე და განახცადა, რომ პოლიციამ თვითონ შეუგდო სახლში ცეცხლსასროლი იარაღი.
 11. 2004 წ. 27 ივნისს ქ. თბილისის ვაკე-საბურთალოს რაიონულმა სასამართლომ დაამტკიცა ორი ზემოაღნიშნული ჩხრეკის შედეგები.
 12. 2004 წ. 28 ივნისს მომჩივანს ბრალად დაედო ცეცხლსასროლი იარაღის და ტყვია-წამლის უკანონო ტარება და შენახვა. ის აღიარებულ იქნა “უდანაშაულოდ” და შეპირდა ეთანამშრომლა გამოძიებასთან. ამავე დღეს პროკურორმა მოითხოვა განმცხადებლის დაბრუნება საპატიმროში შემდეგი არგუმენტაციით:

“საქმის გარემოებები ადასტურებენ განმცხადებლის ბრალს. ის არ არის გულახდილი გამომძიებლებთან ურთიერთობაში. არსებობს ეჭვი, რომ ის აბრკოლებს სიმართლის დადგენას. არ გამოირიცხება შესაძლებლობა იმისა, რომ ის დაიმალება მართლმსაჯულებისგან. უნდა განხორციელდეს მრავალი საგამომძიებო ქმედება..“

ზემოაღნიშნული განცხადების მხარდასაჭერად არ მოხდა საქმის სპეციფიკურ გარემოებებზე დაყრდნობა და არ იყო შეთავაზებული არანაირი სპეციფიკური ახსნა-განმარტება.

13. 2004 წ. 29 ივნისს ჩატარებულ მოსმენაზე მომჩივანმა უარყო უსაფუძვლო ხასიათის მქონე ბრალდება და საჩივარა, რომ მისი ოჯახი, სამუშაო და ფიქსირებული საცხოვრებელი ადგილი არის მისი სასამართლო პროცესზე გამოცხადების გარანტია. მან კიდევ ერთხელ დაადასტურა მისი მზადყოფნა გამოძიებასთან თანამშრომლობისთვის და საჩივარა, რომ დაავადებულია დიაბეტით. ვაკე-საბურთალოს რაიონულმა სასამართლომ სარჩელის სასამართლო განხილვამდე გასცა განმცხადებლის სამთვიანი პატიმრობის შეფარდების შესახებ განკარგულება შემდეგი პირობებით:
 “განიხილა რა სხვადასხვა მტკიცებულების ნაწილები, სასამართლო მივიდა დასკვნამდე, რომ შეგროვებული მტკიცებულებები ადასტურებენ სამართალდარღვევაზე ეჭვის მიტანას. მტკიცებულებები შეგროვებულ იქნა საპროცედურო ნორმების შესაბამისად. სასამართლოს აზრით, პროკურორის მოთხოვნა არის დასაბუთებული და მისი დაკმაყოფილება იქნება კანონიერი, აქედან გამომდინარე ბრალდებულს წაუყენდეს ბრალდება და მიესაჯოს 5 წელზე მეტი პატიმრობა. უნდა მოხდეს ამოღებული იარაღის იდენტიფიკაცია, რათა გაირკვეს მის გამოყენება-არგამოყენებაზე ეჭვის მიტანის ფაქტი სხვა სამართალდარღვევისას. ეჭვი იმაზე, რომ განთავისუფლების შემთხვევაში ბრალდებულს შეუძლია დააბრკოლოს სიმართლის დადგენა, მართლმსაჯულებისგან დამალვის პერსპექტივის თვლასაზრისით, არის დასაბუთებული”.
14. მომჩივანმა მოითხოვა მისი განთავისუფლება იმავე საფუძველზე, რომელიც უკვე წარედგინა რაიონულ სასამართლოს. მან საჩივარა, რომ ბრალდების მხარის მიერ არ არის დადასტურებული ის ფაქტი, რომ არსებობდა საფუძველი სამართლიანი ეჭვისთვის იმისა, რომ მომჩივანის შეუძლია დაემალოს ან მოახდინოს უარყოფითი გავლენა გამოძიების პროცესის მიმდინარეობაზე. მომჩივანმა ასევე გამოიყენა თავისი დაავადება, დიაბეტი, როგორც მისი განთავისუფლების არგუმენტი. პროკურორმა უპასუხა, რომ მისი აპელაცია არ არის დასაბუთებული. უნდა იყოს მიღებული მრავალი საგამოძიებო ზომა, ხოლო განმცხადებლის განთავისუფლება ეწინააღმდეგება გამოძიების ინტერესებს. ბრალდების მხარემ აღნიშნა, რომ განმცხადებლის დაავადების დამადასტურებელი სამედიცინო მოწმობა წარედგინა არ იყო.
15. 2004 წ. 1 ივლისს თბილისის საოლქო სასამართლომ მხარი დაუჭირა დაკავების განკარგულებას, რომელიც გაიცა 2004 წ. 29 ივნისს. სასამართლომ აღნიშნა, რომ მომჩივანი უნდა დარჩეს საპატიმროში იმ გარემოებების საფუძველზე, რომელიც “კარგად არის არგუმენტირებული პროკურორის განცხადებაში”. სასამართლომ განაგრძო, კერძოდ, “არსებობს საკმარისი საფუძველი იმ მოსაზრებისა, რომ განმცხადებლის განთავისუფლება სასამართლო პროცესამდე დააბრკოლებს სიმართლის დადგენას, კერძოდ, ბრალდებულის მიერ წარმოდგენილი მტკიცებულებების შეფასების გამო”.
16. 2004 წ. 29 ივნისით დათარიღებულმა დაკავების განკარგულებამ და 2004 წ. 1 ივლისით დათარიღებულმა სააპელაციო გადაწყვეტილებამ დაადასტურეს ის ფაქტი, რომ ცეცხლსასროლი იარაღი და ტყვია-წამალი აღმოჩენილ იქნა როგორც განმცხადებლის სხეულზე, ასევე მის საცხოვრებელ სახლში 2004 წ. 26 ივნისს.
17. 2004 წ. 5 ივლისს განმცხადებლის ადვოკატმა მოითხოვა ოფიციალურ ექსპერტს გაეკეთებინა სამედიცინო დასკვნა განმცხადებლის ჯანმრთელობის მდგომარეობის შესახებ. 2004 წ. 8 ივლისს გამოძიებულმა უარი საჩივარა მოთხოვნის დაკმაყოფილებაზე იმ საფუძველზე, რომ მომჩივანის უფლება აქვს იყოს გამოკვლეული დამოუკიდებელი სამედიცინო ექსპერტის მიერ.
18. 2004 წ. 26 ივლისს განმცხადებლის ადვოკატმა მოითხოვა ბრალდების მხარისგან შეეტანა სისხლის სამართლის საქმეში ცამეტი პიროვნების წერილობითი განცხადებები, რომლებიც იყვნენ გამოკითხულნი მის მიერ. ზოგიერთმა ზემოაღნიშნული პირებიდან, რომლებიც იყვნენ 2004 წ. 26 ივნისს განმცხადებლის ქუჩაში დაკავების ფაქტის თვითმხილველები, საჩივარეს, რომ მომჩივანი არ იყო განხრეკილი ადგილზე. სხვებმა კი, რომლებიც იყვნენ

განმცხადებლის საცხოვრებელი სახლის ჩხრეკის მოწმეები, აჩვენეს, რომ პოლიციამ თვითონ შეუგდო ცეცხლსასროლი იარაღი. ადვოკატმა აგრეთვე მოითხოვა ზემოაღნიშნული მოწმეების დაკითხვა ბრალდების მხარის მიერ.

19. 2004 წ. 20 ივლისს გამოძიებელმა უარი საჩივარა შეეტანა ზემოაღნიშნული განცხადებები მტიცებულების სახით საქმის მასალებში და დაეკითხა ამ განცხადებების ავტორები. მიზეზად მან მოიყვანა ის, რომ ყველა თვითმხილველი, რომელიც დაესწრო განმცხადებლის დაკავებას, იყო ქალბატონი, ისინი არ იყვნენ დაინტერესებულნი იმით, თუ რა ხდებოდა ქუჩაში, ხოლო მათი ჩვენებები არის ზედაპირული, გაუგებარი და დაუსაბუთებელი და არ შეესაბამებიან სიმართლეს. გამოძიებელმა გამოთქვა აზრი, რომ ზემოაღნიშნულ მდედრობითი სქესის მოწმეებზე მოხდენილ იქნა ზეწოლა ან ისინი იყვნენ გამოძახებულნი განმეორებით და აგრეთვე საჩივარა ის, რომ ადგილზე ჩატარებული ჩხრეკის ფაქტი უკვე დადასტურებულია სხვა მოწმეების ხელმოწერებით. რაც შეეხება იმ მოწმეებს, რომლებიც დაესწრნენ განმცხადებლის საცხოვრებელი სახლის ჩხრეკას, გამოძიებელმა ჩათვალა, რომ ვინაიდან ისინი არიან განმცხადებლის მეზობლები, ამიტომ ვერ იქნებიან მიუკერძოებელი.
20. განმცხადებლის ადვოკატმა გაასაჩივრა ეს გადაწყვეტილება პროკურორის წინაშე და დანარჩენთან ერთად წარადგინა საჩივარი იმის შესახებ, რომ გამოძიებელმა მოახდინა მდედრობითი სქესის მოწმეების დისკრიმინაცია. 2004 წ. 2 აგვისტოს პროკურორმა ააცილა აპელაცია და ზემოაღნიშნულის მაგივრად გასცა განკარგულება პოლიციის იმ თანამშრომლების დაკითხვის შესახებ, რომლებიც ჩართულნი იყვნენ განმცხადებლის დაკავებაში და მისი საცხოვრებელი სახლის ჩხრეკაში.
21. 2004 წ. 3 სექტემბერს დაფიქსირებულმა ალტერნატიული ექსპერტის სამედიცინო მოწმობამ დაადასტურა ის ფაქტი, რომ მომჩივანის აქვს ღიაბეტის პროგრესირებადი ფორმა და საჭიროებს ინსულინით ინტენსიურ მკურნაობას. მოწმობის დასკვნაში აღნიშნულ იქნა ის, რომ ჰიპოგლიკემიის რისკი საკმაოდ მაღალია და სასწრაფო ჩარევის საჭიროების არარსებობის შემთხვევაში შესაძლოა გამოიწვიოს განმცხადებლის სიკვდილი. შედეგ კვირას მომჩივანი გადაყვანილ იქნა თავისი მოთხოვნით ციხის საავადმყოფოში, სადაც რჩებოდა განთავისუფლებამდე (იხილეთ 23-ე პუნქტი ქვემოთ).
22. 2004 წ. 25 სექტემბერს გამოძიება დასრულდა და საქმე გადაეცა ვაკე-საბურთლოს რაიონულ სასამართლოს. სასამართლო განხილვის დროს, რომელიც დაიწყო 2004 წ. 18 ნოემბერს განმცხადებლის ადვოკატმა წარადგინა საჩივარი პროკურორის მიერ ზემოაღნიშნული ცამეტი ჩვენების დაშვებაზე უარის განცხადების შესახებ (იხილეთ მე-18 პუნქტი). ის აგრეთვე შეეხო იმ ფაქტს, რომ ბრალდების მხარის მოწმეებმა, რომელთა ხელმოწერებით დამოწმებულია განმცხადებლის ჩხრეკის ოქმი, შეცვალეს თავიანთი ჩვენებები ბრალდების მხარის სასარგებლოდ. ფაქტობრივად, რაიონული სასამართლოს მიერ დაკითხვის დროს აღნიშნულმა პირებმა საჩივარეს, რომ ისინი არ ესწრებოდნენ ფაქტობრივ პროცესს, რომლის მეშვეობით განმცხადებლის სხეულზე აღმოჩენილ იქნა იარაღი.
23. 2004 წ. 22 ნოემბერს გამოტანილ ვერდიქტში ვაკე-საბურთალოს რაიონულმა სასამართლომ ბრალი დასდო მომჩივანის ცეცხლსასროლი იარაღის და ტყვია-წამლის უკანონო ტარებასა და შენახვაში. ვერდიქტის დასაწყისში მომჩივანი ნახსენები იყო როგორც უმუშევარი. სასამართლომ არ მიიღო ბრალდების მხარის მოწმეების შეცვლილი ჩვენებები და ჩათვალა, რომ მომჩივანის კრიმინალური ლიდერის ავტორიტეტმა გავლენა მოახდინა ამ ჩვენებებზე. როგორც აღმოჩნდა მოსმენის ოქმიდან, პროკურორმა წარადგინა ფაქტი – რომელიც შემდგომში მიღებულ იქნა სასამართლოს მიერ – რომ

განმცხადებლის შეწირულება 100,000 ლარის (42,852 ევრო¹) ოდენობით “სამართალდამცვი სააგენტოების განვითარების ფონდში” უნდა ჩაითვალოს შემამსუბუქებელ გარემოებად. ის ფაქტები, რომ მომჩივანი არ არის ნასამართლევი და დაავადებულია დიაბეტით აგრეთვე ჩათვლილ იქნა შემამსუბუქებელ გარემოებად. მომჩივანის შეეფარდა ერთწლიანი პირობითი პატიმრობა და ის დაუყონებლივ განთავისუფლებულ იქნა სასამართლო დარბაზიდან.

24. 2004 წ. 3 დეკემბერს მომჩივანმა გამართლების მიზნით გაასახივრა ვერდიქტი თბილისის საოლქო სასამართლოში. მაგრამ 2004 წ. 22 დეკემბერს მან აცნობა საოლქო სასამართლოს იმის შესახებ, რომ აღარ არის დაინტერესებული სასამართლო განხილვაში და გააუქმა თავისი სააპელაციო საჩივარი. მომჩივანის მოსაზრების თანახმად, მან ეს გააკეთა უსაფრთხოების მიზნით, ვინაიდან ძალოვანი სტრუქტურები ემუქრებოდნენ კვლავ დაპატიმრებით.

II. შესაბამისი შიდა სამართალი

25. სისხლის სამართლის საპროცედურო კოდექსი (შემდგომში “სსსკ”), როგორც ეს აღინიშნა რეალურ დროში.

მუხლი 145, პუნქტი 1

“როდესაც პოლიციის თანამშრომელი ან სხვა უფლებამოსილი მოსამსახურე იღებს გადაწყვეტილებას იმის შესახებ, რომ არსებობს არსებული კოდექსით გათვალისწინებული დაკავების საფუძველი, მან უნდა გასაგებად აცნობოს ამის შესახებ ეჭვმიტანილს ანუ თანამშრომელმა უნდა აუხსნას ეჭვმიტანილს რა ბრალდება იქნა წაყენებული მის მიმართ და მიაცილოს პოლიციის განყოფილებაში ან სხვა სამართალდამცავ დაწესებულებაში”.

მუხლი 151, პუნქტები 1, 2 და 3

აღმკვეთი ღონისძიებები უნდა იყოს გამოყენებული, რათა უზრუნველყოფილი იყოს ის ფაქტი, რომ ბრალდებული თავს ვერ აარიდებს წინასწარ გამოძიებას და სასამართლო განხილვას, მისი შემდგომი კრიმინალური ქმედებები აცილებულ იქნება, მას არ ექნება საშუალება დააბრკოლოს სიმართლის დადგენა მოცემულ სისხლის სამართლის საქმეში და სასამართლოს ვერდიქტი იქნება აღსრულებული.

აღმკვეთი ღონისძიებების გამოყენება არის დასაბუთებული, თუ სისხლის სამართლის საქმის მასალებში არსებული ჩვენება საკმარისად ამტკიცებს დასაშვებლობას, რომელიც აუცილებელია არსებული მუხლის პირველი პუნქტით გათვალისწინებული მიზნების მიღწევის უზრუნველყოფისთვის.

სასამართლო განხილვამდე დაკავების საფუძველად შესაძლოა ჩაითვალოს დასაბუთებული ეჭვი, რომელიც შესაძლოა იყოს აცილებული ბრალდებულის მიერ და ასევე მის მიერ დაბრკოლებულ იქნას სიმართლის დადგენა სისხლის სამართლის საქმეში, აგრეთვე სერიოზული ან უხეში სამართალდარღვევა”.

¹ ვალუტის გაცვლის კურსი 2008 წ. 22 თებერვლის მდგომარეობით.

გარდა სასამართლო პროცესამდე დაკავებისა 152-ე მუხლის 1 პუნქტი ითვალისწინებს სასამართლო პროცესამდე დაკავების ისეთი ღონისძიებების გამოყენების შესაძლებლობას, როგორცაა პოლიციის ზედამხედველობა, შინა პატიმრობა, გირაო ან პირადი თავდებობა საცხოვრებელი ადგილის არ დატოვების პირობით.

მუხლი 159, პუნქტი 3

სასამართლო განხილვამდე დაკავება გამოიყენება მხოლოდ იმ პირების მიმართ, რომლებსაც ბრალი ედებათ სისხლის სამართლის დანაშაულისთვის, რომელიც თავისმხრივ ისჯება ორ წელზე მეტი პატიმრობით”.

სამართალი

1. კონვენციის მე-5 მუხლის 1 (გ) პუნქტის დარღვევა

26. მომჩივანმა წარადგინა საჩივარი იმის შესახებ, რომ მისი დაკავება არ იყო დაფუძნებული კონვენციის მე-5 მუხლის 1 (გ) პუნქტით გათვალისწინებულ სამართლიან ეჭვზე. ამ დებულების შესაბამის ნაწილში ნათქვამია შემდეგი:

“1. თავისუფლება არ უნდა აღიკვეთოს შემდეგ შემთხვევებში და კანონით გათვალისწინებული პროცედურით:

(გ) პიროვნების კანონიერი დაპატიმრება ან დაკავება, რომელიც განხორციელდა იმისთვის, რათა ის წარსდგეს უფლებამოსილი იურიდიული პირის წინაშე სამართალდარღვევაზე სამართლიანი ეჭვის მიტანის საფუძველზე”.

მთავრობა შეედავა ამ არგუმენტს. მათ საჩივარეს, რომ მომჩივანის დაკავება დაიგეგმა ანონიმური სატელეფონო ზარის საფუძველზე. ისინი აგრეთვე დაეყრდნენ იმ ფაქტზე, რომ 2004 წ. 26 ივნისს მომჩივანის და მისი საცხოვრებელი სახლის სასწრაფო ჩხრეკამ გამოავლინა მის საკუთრებაში არსებული ცეცხლსასროლი იარაღი. აღნიშნული ჩხრეკების შედეგები შემდგომში მიღებულ და დამტკიცებულ იქნა ადგილობრივი სასამართლოების მიერ.

27. ამაზე მომჩივანმა უპასუხა, რომ ანონიმური ზარი ფაბრიცირებულ იქნა პოლიციის მიერ. ამ მტკიცების მხარდასაჭერად მან საჩივარა, კმდ-ს და დაკავების ადგილს შორის მანძილის და თბილისი ცენტრში პიკის საათებში ჩვეული სატრანსპორტო საცობების გათვალისწინებით, პოლიციას არ შეეძლო დაეგეგმა ოპერაცია ზარის მიღებიდან ოცდაათი წუთის განმავლობაში.

28. მომჩივანმა გაიმეორა, რომ ის არ ყოფილა განხრეკილი ადგილზე და დაკავების შესაბამისი ოქმი, რომლითაც დასტურდება იარაღის არსებობა მისი შარვლის ქამარზე, რეალურად წარედგინა მხოლოდ კმდ-ში გადაყვანისას. მან საჩივარა, რომ დაკავების მომენტში არ ეკეთა ქამარი და მსუბუქ სპორტულ შარვალში შეუძლებელი იყო მძიმე იარაღის ჩადება. შემდგომში მან წარადგინა საჩივარი იმის შესახებ, რომ ადგილობრივმა სასამართლოებმა უსაფუძვლოდ დაამტკიცეს ბრალდების მხარის მოწმეების განცხადებები და ყოველივე განმარტების გარეშე უარი საჩივარეს დაცვის მხარის მოწმეების განცხადებების განხილვაზე. ბოლოს, მომჩივანმა მტკიცებულების წარგენის გარეშე საჩივარა, რომ მოწმეები, რომლებმაც ხელი მოაწერეს მისი სხეულის ჩხრეკის ოქმს, იყვნენ პოლიციის პროვოკატორი აგენტები.

ა. მისაღებობა

30. სასამართლო იმეორებს, რომ ეროვნული ხელისუფლება მეტ ინფორმაციას ფლობს, რათა შეაფასოს მისადმი წარდგენილი ჩვენება და შესაბამისად მისი ამოცანა შეზღუდულია უფრო მათ მიერ კანონდრებით გათვალისწინებული გადაწყვეტილებების განხილვამდე, ვიდრე საქმესთან დაკავშირებული ფაქტების საკუთარი შეფასების შეცვლამდე (განიხილეთ სხვა ხელისუფლებასთან ერთად, აუცილებელი ცვლილებები, X-ი გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ, 1981 წ. 5 ნოემბრის სასამართლო პროცესი, სერია “ა”, №46, გვ. 20, პუნქტი 43; ლუბერტი იტალიის წინააღმდეგ, 1984 წ. 23 თებერვლის სასამართლო პროცესი, სერია “ა”, №75, გვ. 12, პუნქტი 27).

31. მომჩივანის განცხადების საწინააღმდეგოდ, სასამართლოს ამოცანაში არ შედის იმის გამორკვევა, დაკავებისას ეცვა თუ არა მომჩივანის შარვალი, რომლის ქამარში გაუყრიდა იარაღს და შეეძლო თუ არა პოლიციას ნამდვილად მისულიყო ზემოაღნიშნულ ადგილამდე ოცდაათ წუთში. მას აგრეთვე არ შეუძლია შეაფასოს სისხლის სამართლის საქმის მასალებში არსებული დოკუმენტების ნამდვილობა ადგილობრივი სასამართლოების მიერ მიღებული სხვა განსხვავებული გზით. გარდა ადგილობრივი ფაქტობრივი მონაცემების უარყოფისა, მომჩივანმა ვერ წარმოადგინა რაიმე მნიშვნელოვანი და დასაბუთებული არგუმენტი, რომელსაც შეეძლო პირველი შეხედულებით დაედასტურებინა ეროვნული ხელისუფლების გადაწყვეტილებების შეუსაბამობა კონვენციის შესაბამის სტანდარტებთან.

გარდა ამისა, მომჩივანის არგუმენტები, რომელიც დაკავშირებული იყო დაცვის მხარის მოწმეების განცხადებების უნებლიე იგნორირებასთან და პროვოკატორი აგენტების ჩართვაზე, არის სათანადო სასამართლო პროცესის კონტექსტში, რომელიც ეხება მის მიმართ სისხლის სამართლის ბრალდების წაყენებას (იხილეთ სხვასთან ერთად, სტოიმენოვი მაკედონიის - ყოფილი იუგოსლავიის რესპუბლიკის წინააღმდეგ, №17995/02, პუნქტი 44, 2007 წ. 5 აპრილი; ბორისოვა ბულგარეთის წინააღმდეგ, №56891/00, პუნქტები 46-49, 2006 წ. 21 დეკემბერი). მას შეეძლო წარედგინა აღნიშნული საჩივრები სააპელაციო და საკასაციო სასამართლოებისადმი. ამის მაგივრად მომჩივანმა არჩია შეეწყვიტა საქმის წარმოება (იხილეთ პუნქტი 24), რამაც აიძულა სასამართლო გამოეცხადებინა, რომ კონვენციის მე-6 მუხლით გათვალისწინებული ანალოგიური საჩივრები დაუშვებელია ადგილობრივი სასამართლო დაცვის არამოწურვამდე (იხილეთ ზემოთ ციტირებული გალუაშვილის გადაწყვეტილება). რაც შეეხება ანონიმური სატელეფონო ზარის ფაბრიკაციის შესახებ საჩივარს, სასამართლომ შეამოწმა და უარი საჩივარს მასზე, როგორც დაუსაბუთებელზე (იქვე).

33. შემდეგ სასამართლო აღნიშნავს, რომ 2004 წ. 26 ივნისს ჩატარებული სასწრაფო ჩხრეკების შედეგები, რომლებმაც გამოავლინა მომჩივანის საკუთრებაში უკანონოდ არსებული ცეცხლსასროლი იარაღი და ტყვია-წამალი, პირველად დამტკიცდა 2004 წ. 27 ივნისს, ხოლო შემდგომ იყო განმეორებით დამტკიცებული ადგილობრივი სასამართლოების მიერ, როგორც დადგენილი ფაქტი. სასამართლო თვლის, რომ ზემოაღნიშნული დადგენილი ფაქტები საკმარისი იყო იარაღის უკანონო ტარების და შენახვის სამართალდარღვევის “სამართლიანი ეჭმიტანისთვის”. ამასთან ხაზი უნდა გაესვას იმას, არ არის აუცილებელი რომ ის ფაქტები, რომლებმაც გამოიწვიეს კონვენციის მე-5 მუხლის 1 (გ) პუნქტით გათვალისწინებული ეჭვი, იყოს ისეთივე უეჭველი, როგორც ფაქტები, რომელიც აუცილებელია ბრალის დადასტურებისთვის ან თუნდაც ბრალდებისთვის (მიური გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ, 1994 წ. 28 ოქტომბრის სასამართლო პროცესი, სერია “ა”, №300-ა, გვ. 27, პუნქტი 55).

34. ზემოაღნიშნული მოსაზრებების შესაბამისად სასამართლომ დაადგინა, რომ კონვენციის მე-5 მუხლის 1 (გ) პუნქტით გათვალისწინებული საჩივარი არის

უსაფუძვლო და უნდა იყოს უარყოფილი, როგორც დაუსაბუთებელი, კონვენციის 35-ე მუხლის მე-3 და მე-4 პუნქტების თანახმად.

II. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-2 პუნქტის დარღვევა

35. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-2 პუნქტის შესაბამისად მომჩივანიმ წარადგინა საჩივარი იმის შესახებ, რომ არ იყო დაუყოვნებლივ ინფორმირებული მისი დაკავების მიზეზების და მის მიმართ წაყენებული ბრალდების ხასიათის შესახებ და აგრეთვე რომ მას უარი ეთქვა ადვოკატის მომსახურებზე. ამ დებულებაში ნათქვამია შემდეგი:

“ყველა დაკავებულ პიროვნებას უნდა დაუყოვნებლივ ეცნობოს მის მიერ გასაგებ ენაზე მისი დაკავების მიზეზების და მის მიმართ წაყენებული ბრალდების შესახებ”.

36. მთავრობამ საჩივარა, რომ ვინაიდან იარაღი ნაპოვნი იყო განმცხადებლის სხეულზე, მას ადვილად შეეძლო გაეგო მისი დაკავების მიზეზი. მათ წარადგინეს 2004 წ. 26 ივნისით, 4.20 საათით დათარიღებული განმცხადებლის დაკავების ოქმი, რომლის თანახმად პმდ-ში გადაყვანისას მომჩივანი ინფორმირებულ იქნა სამართალდარღვევაზე ეჭვის მიტანის შესახებ - იარაღის უკანონო ტარებისთვის - და მას აეხსნა მისი პროცედურული უფლებები. მომჩივანიმ უარი საჩივარა ოქმის ხელმოწერაზე.

37. მომჩივანიმ დაადსტურა, რომ ზემოაღნიშნული ოქმი არის მართლზომიერი მტკიცებულება და საჩივარა, რომ ხელისუფლების წარმომადგენლები მერყეობდნენ სამართალდარღვევის ზუსტი კლასიფიცირებისას მისი დაკავების დროს. მაგრამ მან მაინც საჩივარა, რომ პირველად გაიგო მის მიმართ წაყენებული ბრალდების შესახებ მხოლოდ 2004 წ. 26 ივნისს სატელეფიო ეთერში გასული საღამოს ამბებიდან.

ა. მისაღებობა

38. სასამართლო იმეორებს, რომ კონვენციის მე-5 მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად ნებისმიერ დაკავებულ პიროვნებას უნდა ეცნობოს მარტივი არა ტექნიკური ენით, რომელიც ესმის, ღონისძიების არსებითი იურიდიული და ფაქტობრივი საფუძვლების შესახებ. მიუხედავად იმისა, რომ ინფორმაცია უნდა იყოს მიწოდებული “დაუყოვნებლივ”, არ არის აუცილებელი, რომ ეს ინფორმაცია მიეწოდოს პოლიციის თანამშრომლის მიერ სრულად დაკავების მომენტში. საკმარისი ინფორმაციის შინაარსი და მისი მიწოდების დაუყოვნებლობა უნდა შეფასდეს ყოველ საქმეში სპეციალური საშუალებების შესაბამისად (იხილეთ საქმე – ფოქსი, კემპბელი და ჰართლი გაერთიანებულია სამეფოს წინააღმდეგ, 1990 წ. 30 აგვისტოს სასამართლო პროცესი, სერია “ა”, №182, გვ. 19, პუნქტი 40).

39. სასამართლო აღნიშნავს, რომ დაკავების ოქმი წარედგინა მომჩივანის 4.20 საათზე პმდ-ში ანუ მას ქუჩაში დაკავებიდან ოც წუთში. მომჩივანიმ თვითონ აღიარა ეს ფაქტი (იხილეთ პუნქტები 8, 37). სასამართლომ საგულდაგულოდ შეისწავლა ზემოაღნიშნული ოქმის შინაარსი და დაადგინა, რომ ის შეიცავს სპეციფიკურ ინფორმაციას განმცხადებლის დაკავების მიზეზის შესახებ ანუ ცეცხლსასროლი იარაღის უკანონო ტარებასა და შენახვასთან დაკავშირებულ სამართალდარღვევაზე ეჭვის მიტანას. არსებული საქმის კონტექსტში ოცწუთიანი შუალედი არ უნდა ჩაითვალოს დროიდან ამოვარდნის შეზღუდვად დაუყოვნებლობის თვალსაზრისით, რომელიც გათვალისწინებულია მე-5 მუხლის მე-2 პუნქტით.

40. ამგვარად, საჩივრის ეს ნაწილი არის დაუსაბუთებელი და უნდა იყოს უარყოფილი კონვენციის 35-ე მუხლის მე-3 და მე-4 პუნქტების შესაბამისად.

41. რაც შეეხება საჩივრის მეორე ნაწილს, რომელიც დაკავშირებულია მომჩივანის მიერ ადვოკატის მომსახურების გამოყენების შეუძლებლობასთან უშუალოდ დაკავების შემდეგ, ის უკვე გამოცხადებულ იქნა დაუშვებლად 2006 წ. 24 ოქტომბერს (იხილეთ ზემოთ ციტირებული გადაწყვეტილება გალუაშვილის საქმეზე).

III. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტის დარღვევა

42. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტის შესაბამისად მომჩივანიმ წარადგინა საჩივარი, რომ იურიდიულ გადაწყვეტილებებს, რომლებიც ეხება მის დაკავებას სასამართლო პროცესამდე, აკლიათ სამართლებრივი საფუძველი. ამ დებულებაში ნათქვამია შემდეგი:

“არსებული მუხლის 1 (გ) პუნქტის თანახმად, ყველა დაპატიმრებულ ან დაკავებულ პირს უნდა მიენიჭოს უფლება მონაწილეობა მიიღოს სასამართლო პროცესში გონივრული დროის ფარგლებში ან განთავისუფლდეს სასამართლო პროცესის მსვლელობისას. განთავისუფლების პირობად შესაძლოა იყოს სასამართლო პროცესზე გამოცხადების გარანტია”.

43. მთავრობა შეედავა ამ არგუმენტს და საჩივარა, რომ იურიდიულ გადაწყვეტილებებში გარკვეულად აღნიშნული მიზეზები იყო ადეკვატური.

44. ამაზე მომჩივანიმ უპასუხა, რომ ადგილობრივ სასამართლოებს არასოდეს განუხილავთ სასამართლო პროცესამდე თავისუფლების აღკვეთისგან განსხვავებული სხვა ფორმების შესაძლო გამოყენება და დაკავების დამტკიცებისთვის არასაკმარისი საფუძველი ჰქონდათ, ისევე როგორც მის მიმართ ბრალდების სიმკაცრეს. მან წარადგინა საჩივარი, რომ მიუხედავად პროკურორის დაუსაბუთებელი განცხადებებისა, ადგილობრივმა სასამართლოებმა შესაბამისი გადაწყვეტილებების ახსნის გარეშე უარი საჩივარეს მიეღოთ მის მიერ წარდგენილი ისეთი სპეციფიკური არგუმენტები, როგორც მაგალითად ის ფაქტი, რომ მომჩივანი დაავადებული იყო დიაბეტით და ესაჭიროებოდა მუდმივი სამედიცინო ზედამხედველობა და მკურნალობა, რაც შეუძლებელი იყო პატიმრობის პირობებში. ვინაიდან ბრალდების მხარემ მოითხოვა მისი დაკავება სასამართლო პროცესამდე და არ გაითვალისწინა მართლმსაჯულებისგან დამალვის და გამოძიების დაბრკოლების რისკი საქმის სპეციფიკურ გარემოებებზე ან მტკიცებულების სხვადასხვა ნაწილზე დაყრდნობით, მომჩივანიმ ჩათვალა, რომ შესაბამის სასამართლო პროცესზე მტკიცებულებით მისი დატვირთვა მოხდა კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტის დარღვევით. ამასთან დაკავშირებით მომჩივანიმ შემდგომში საჩივარა, რომ ბრალდების მხარისთვის არ არსებობდა კანონზე დაფუძნებული ვალდებულება, რათა თავის თავზე აეღო მტკიცებულების ტვირთი დაკავების საკითხში.

ა. მისაღებობა

45. სასამართლო აღნიშნავს, რომ არსებული საჩივარი არ არის დასაბუთებული კონვენციის 35-ე მუხლის მე-3 პუნქტის შესაბამისად და არ არის დაუშვებელი არცერთ სხვა საფუძველზე. ამიტომ ის უნდა გამოცხადდეს დასაშვებლად.

ბ. საქმის არსებითი განხილვა

46. სასამართლოს საპრეცედენტო უფლების შესაბამისად, დაკავების პერიოდის სამართლიანობის საკითხი არ შეიძლება იყოს შეფასებული აბსტრაქტულად.

ბრალდებულის დაკავების სამართლიანობა უნდა შეფასდეს თითოეულ საქმეში სპეციალური საშუალებების მეშვეობით (იხილეთ სხვა ხელისუფლებასთან ერთად – კუდლა პოლონეთის წინააღმდეგ, №30210/96, პუნქტები 110-111, ECHR 2000-XI; პიპლაკი ესტონეთის წინააღმდეგ №73270/01, პუნქტი 41, 2005 წ. 21 ივნისი). ეროვნულ იურიდიულ ხელისუფლებას ევალება უზრუნველყოს ის, რომ მოცემულ საქმეში ბრალდებულის დაკავებამ სასამართლო პროცესამდე არ გადააჭარბა დროის სამართლიან მონაკვეთს. ამისთვის, უდანაშაულობის პრეზუმციის პრინციპის გათვალისწინებით მათ უნდა შეამოწმონ ყველა საარგუმენტაციო ფაქტი ან ის ფაქტი, რომელიც ეწინააღმდეგება საჯარო ინტერესის მოთხოვნის არსებობას, რომლითაც დასტურდება მე-5 მუხლის დებულებებისგან თავის არიდება და გამოიყენონ თავის გადაწყვეტილებებში ბრალდებულის განთავისუფლების შესახებ. ძირითადად ამ გადაწყვეტილებებში აღნიშნული მიზეზების და მომჩივანის მოთხოვნებში დოკუმენტირებული ფაქტების საფუძველზე სასამართლო მოწვეულ იქნა, რათა მიეღო გადაწყვეტილება იმის შესახებ, დაირღვა თუ არა მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტით გათვალისწინებული დებულებები (იხილეთ საქმე - ლაბიტა იტალიის წინააღმდეგ, №26772/95, პუნქტი 15, ECHR 2000-IV; კუდლა, ციტირებულია ზემოთ, პუნქტი 110).

47. სამართლიანი ეჭვის მდგრადობა იმის შესახებ, რომ დაკავებულმა პირმა ჩაიდინა დანაშაული, არის ხანგრძლივი დაკავების კანონიერების აუცილებელი პირობა, მაგრამ დროიდან გარკვეული ამოვარდნის შემთხვევაში ის კარგავს ძალას. სასამართლომ უნდა დაადგინოს, თუ რამდენად იურიდიული ხელისუფლების მიერ ციტირებული სხვა საფუძვლები მოქმედებს თავისუფლების აღკვეთის დადასტურებისთვის. როცა ასეთი საფუძვლები არის “სათანადო” და “საკმარისი”, სასამართლო აგრეთვე უნდა დარწმუნდეს, რომ ეროვნულმა ხელისუფლებამ გამოიჩინა “განსაკუთრებული ყურადღება” ქმედებების განხორციელებისას. გამოძიების კომპლექსურობა და განსაკუთრებული ხასიათი არის ის ფაქტორები, რომელიც უნდა იყოს გათვალისწინებული ზემოაღნიშნულთან დაკავშირებით (იხილეთ საქმე – სკოტი ესპანეთის წინააღმდეგ, 1996 წ. 18 დეკემბრის სასამართლო პროცესი, სასამართლო განხილვის და გადაწყვეტილების ანგარიშები 1996-VI, პარ. 2399-2400, პუნქტი 74; ი. ა. საფრანგეთის წინააღმდეგ, 1998 წ. 23 სექტემბრის სასამართლო პროცესი, ანგარიშები 1998-VII, პარ. 2978, პუნქტი 102).

48. არსებულ საქმესთან დაკავშირებით სასამართლო უპირველესყოფლისა აღნიშნავს, რომ 2004 წ. 29 ივნისის და 1 ივლისის უარყოფილი სასამართლო გადაწყვეტილებები, მომჩივანის მიმართ სამართლიანი ეჭვის არსებობასთან ერთად, იწვევს საქმის სწორად წარმართვის უზრუნველყოფის აუცილებლობას. ამასთან დაკავშირებით ადგილობრივმა სასამართლოებმა აღნიშნეს იმ სანქციის სიმკაცრე, რომელიც გამოყენებულ იქნა განმცხადებლის მიმართ. ვინაიდან მომჩივანი ფლობდა ცეცხლსასროლ იარაღს და ტყვია-წამალს, სასამართლო ადგენს, რომ არსებობდა სამართლიანი ეჭვი იმისა, რომ მომჩივანმა ჩაიდინა სერიოზული დანაშაული, რომელშიც ბრალი ედება და რომელიც არის მისი დაკავების საფუძველი (იხილეთ საქმე – კუსიკი პოლონეთის წინააღმდეგ, №7347/02, პუნქტები 36-37, 2006 წ. 24 ოქტომბერი). შემდგომში ის ეყრდნობა ადგილობრივი ხელისუფლების მოსაზრებას იმის შესახებ, რომ სასჯელის სიმკაცრე არის საქმის წარმოების საწყის სტადიაზე მართლმსაჯულებისგან დამალვის ან გამოძიების დაბრკოლების რისკის შეფასების შესაბამისი ელემენტი (იხილეთ საქმე – ილიუკოვი ბულგარეთის წინააღმდეგ, №33977/96, პუნქტი 80, 2001 წ. 26 ივლისი). გარდა ამისა, 2004 წ. 29 ივნისს მიღებულ გადაწყვეტილებაში ვაკე-საბურთალოს სასამართლომ აღნიშნა ამოღებული იარაღის ტესტირების აუცილებლობა, რათა დაედგინა იყო თუ არა გამოყენებული ეს იარაღი სხვა სამართლადარღვევისას.

სასამართლოს აზრით, არსებობს სხვა სამართლიანი საფუძველი მომჩივანის დაკავებისთვის.

49. რაც შეეხება მომჩივანის მიერ მისი განთავისუფლების სასარგებლოდ არგუმენტების მოყვანას, სასამართლო აღნიშნავს, რომ ერთ-ერთი საფუძველი ანუ ის, რომ სამუშაოს არსებობა არის სასამართლო პროცესზე გამოცხადების გარანტია (იხილეთ პუნქტი 13), არის უეჭველად ფალსიფიცირებული, ვინაიდან 2004 წ. 22 ნოემბრის ვერდიქტის გამოტანის რეალურ დროში მომჩივანი უმუშევარი იყო (იხილეთ პუნქტი 23). რაც შეეხება დიაბეტს (პუნქტები 13, 14), სასამართლო თვლის, რომ ამ განცხადების ნამდვილობა არ უნდა ყოფილიყო გადამოწმებული ადგილობრივი სასამართლოების მიერ 2004 წ. 29 ივნისს და 1 ივლისს, ვინაიდან 2004 წ. 3 სექტემბრამდე მომჩივანის არ წარუდგენია არანაირი სამედიცინო მოწმობა (პუნქტები 14, 21). დამატებით, მას თან არ წაუღია ციხეში არანაირი მედიკამენტი და არ უცდია ამ მედიკამენტის დაუყონებლივ მოპოვება. გარდა ამისა, არც თვითონ და არც მისი ოჯახის წევრებს ზემოაღნიშნულთან დაკავშირებით არ დაუწყარებიათ კონტაქტი სამედიცინო პერსონალთან.

50. ბოლოს, სასამართლო აღნიშნავს, რომ განმცხადებლის საქმე განხილულ იქნა ძალიან სწრაფად, ხუთი თვის განმავლობაში (იხილეთ პუნქტები 7, 23). შემდგომში ხელისუფლებამ განსაკუთრებული ყურადღებით გამოიძია არსებული საქმე, რაც ძალზედ მნიშვნელოვანია მომავალში სასამართლო პროცესამდე დაკავების ფაქტის კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტთან შესაბამისობის შეფასებისთვის (იხილეთ საქმე – კუსიკი, ციტირებულია ზემოთ, პუნქტი 39; კლამესკი პოლონეთის წინააღმდეგ, №25415/94, პუნქტები 74 და 76, 2002 წ. 28 მარტი).

51. არსებული მოსაზრებების თვალსაზრისით სასამართლომ დაადგინა, რომ სასურველი იქნებოდა ადგილობრივ სასამართლოებს წარედგინათ განმცხადებლის დაკავების საფუძველის უფრო დეტალური დასაბუთება, მაგრამ არსებული საქმის გარემოებების გათვალისწინებით, ეს არ ითვალისწინებს კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტში აღნიშნული განმცხადებლის უფლებების დარღვევას (იხილეთ სარდინას ალბო, ციტირებულია ზემოთ, პუნქტი 89; ვან დერ ტანგი ესპანეთის წინააღმდეგ, 1995 წ. 13 ივლისის სასამართლო პროცესი, სერია “ა”, №321, გვ. 19, §60).

52. ამგვარად სასამართლო ადგენს, რომ კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტის დარღვევის ფაქტი არ დაფიქსირებულა.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, სასამართლო

1. ერთხმად აცხადებს კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტით გათვალისწინებული პრეტენზიებს დასაშვებად, ხოლო საჩივარის დანარჩენი ნაწილს – დაუშვებელი;
2. ექვსი ხმით ერთის წინააღმდეგ ადგენს, რომ კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტით გათვალისწინებული დებულებები არ დარღვეულა;
3. შედგენილია ინგლისურ ენაზე, გამოცხადებულია 2008 წ. 17 ივლისს სასამართლოს რეგლამენტის 77-ე მუხლის მე-2 და მე-3 პუნქტების შესაბამისად.

რეგისტრატორი - სელი დოლე
თავმჯდომარე – ფანსუა ტულკენსი

კონვენციის 45-ე მუხლის მე-2 პუნქტის და სასამართლოს წესების 74-ე წესის მე-2 პუნქტის შესაბამისად სასამართლო პროცესის მასალებს თან ერთვის მოსამართლე ტულკენსის შემდეგი განსხვავებული მოსაზრება.

მოსამართლე ტულკენსის განსხვავებული მოსაზრება

მე არ შემიძლია დავეთანხმო უმრავლესობის გადაწყვეტილებას, ვინაიდან ის არ შეესაბამება სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის ორ მნიშვნელოვან საკითხს კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტის შესახებ და ამ დებულების ძირითად პრინციპებს.

1. უპირველესყოვლისა აღნიშნავ, რომ არსებული საქმე “ფაცურია საქართველოს წინააღმდეგ” საქმის მსგავსია (№30779/04, პუნქტები 61-77, 2007 წ. 6 ნოემბერი), რომელთანაც დაკავშირებით სასამართლომ კონკრეტულად საჩივარა, რომ გარკვეული, სათანადო და საკმარისი საფუძველის არარსებობის შემთხვევაში განმცხადებლის სასამართლო პროცესამდე დაკავების პირველი სამთვიანი ვადა წარმოადგენდა კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტის დარღვევას.

ეს ეხება ძირითად პრინციპს, რომელიც უნდა ვრცელდებოდეს სასამართლოს მიერ დასარეგულირებელ საქმეზე. გადაწყვეტილება სასამართლო პროცესამდე დაკავების ვადის გაგრძელების შესახებ უნდა იყოს სათანადოდ დასაბუთებული, ხოლო დაკავების მიზეზები უნდა აღნიშნულ იქნას დაკონკრეტებით. ძირითადად, ეროვნული იურიდიული ხელისუფლების მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებებში აღნიშნული მიზეზების და განმცხადებლის მიერ განთავისუფლების შესახებ მოთხოვნაში წარდგენილი არგუმენტების საფუძველზე სასამართლო მოწვეულ იქნა, რათა მიეღო გადაწყვეტილება იმის შესახებ, შეესაბამება თუ არა დაკავება მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტით გათვალისწინებულ დებულებებს. ამ კონტექსტში დაკავების ნებისმიერი პერიოდი, ხანგრძლივობის და მიუხედავად, საჭიროებს შესაბამის დასაბუთებას უფლებამოსილი ეროვნული ხელისუფლების მიერ (იხილეთ საქმე – ჟაბლონსკი პოლონეთის წინააღმდეგ, №33492, პუნქტი 80, 2000 წ. 21 დეკემბერი). იქ აღნიშნულია ზუსტად ის დაკვირვებები და დასაბუთება, რომელიც ასე აკლია არსებულ საქმეს.

2. ადგილობრივ სასამართლოებს არ უცდიათ განმცხადებლის მიერ განთავისუფლების შესახებ სარჩელში წარდგენილი არგუმენტების უარყოფა, მათ უბრალოდ მიიღეს ბრალდების მხარის მიერ წარდგენილი საერთო აბსტრაქტული მტკიცებულებები (იხილეთ სასამართლო პროცესის 13-15 პუნქტები). შესაბამისი კონვენციის სტანდარტების საწინააღმდეგოდ (იხილეთ საქმე – გარისკი პოლონეთის წინააღმდეგ, №14348/02, პუნქტი 46, 2007 წ. 6 თებერვალი), პირველი ინსტანციის სასამართლომ სხვა მოქმედ საფუძველბთან დაუკავშირებლად დაამტკიცა მხოლოდ სამართლიანი ეჭვი იმისა, რომ მომჩივანმა ჩაიდინა დანაშაული და მიმართა შესაძლო სასჯელის მკაცრ ზომებს (იხილეთ საქმე - როხლინა რუსეთის წინააღმდეგ, №54071/00, პუნქტი 66, 2005 წ. 7 აპრილი; ხუდოიუროვი რუსეთის წინააღმდეგ, №6847/02, პუნქტი 181, ECHR 2005-X). სხვა მიზეზი, რომელზეც მოხდა დაყრდნობა, იყო შეგროვებული მტკიცებულებების კანონიერება, რომელიც გამოყენებულ იქნა ადგილობრივი კანონის შესაბამისად განმცხადებლის დაკავების მიზნით. ჩემი აზრით, ზემოაღნიშნული შეესაბამება კონვენციის მე-5 მუხლის 1 (გ) პუნქტს და არ შეესაბამება სასამართლო პროცესამდე დაკავების შესახებ გადაწყვეტილების სამართლიანობის შეფასებას მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტის მიხედვით (იხილეთ ფაცურია საქმე, ციტირებულია ზემოთ, პუნქტი 68).

3. იმის შიში, რომ მომჩივანი დაემალება მართლმსაჯულებას ან დააბრკოლებს სიმართლის დადგენას, პრინციპში არის მართალზომიერი საფუძველი, მაგრამ საქმის სპეციფიკური გარემოებებიდან გამომდინარე ადგილობრივ სასამართლოებს არ დაუსაბუთებიათ თავიანთი შიში და მთლიანად დაეყრდნენ პროკურორის აბსტრაქტულ განცხადებებს, რომელსაც საფუძველად არ ედო არანაირი ფაქტობრივი მტკიცებულება (იხილეთ საქმესთან შედარებაში – რამიშვილი და კოსტრეიძე საქართველოს წინააღმდეგ, №1704/06, 2007 წ. 27 ივნისი). კერძოდ, პირველი ინსტანციის სასამართლომ განცხადებული მიზეზის და მოქმედების ყოველივე ლოგიკური განმარტების გარეშე აღნიშნა, რომ აუცილებელია ამოღებული იარაღის ტესტირება, რათა დადგინდეს გამოყენებულ იქნა თუ არა ეს იარაღი სხვა სამართალდარღვევისას (იხილეთ სასამართლო პროცესის მე-13 პუნქტი). მაგრამ მე არ მესმის, თუ როგორ შეეძლო მომჩივანის განთავისუფლებას დაებრკოლებინა ეს კონკრეტული საგამოძიებო ღონისძიება, მითუმეტეს იარაღი მას ჩამოერთვა და იმყოფებოდა ხელისუფლების ხელში. სააპელაციო სასამართლოსაც არ დაუკონკრეტებია, თუ როგორ შეუძლია მომჩივანის დააბრკოლოს გამოძიება განთავისუფლების შემთხვევაში. შემდგომ მე აღმოვაჩინე, რომ არსებულ საქმეში მართლმსაჯულებისგან დამალვის და სიმართლის დადგენის დაბრკოლების დაუსაბუთებელი რისკი ჰიპოთეტიკურია და არ არის საკმარისი საფუძველი განმცხადებლის თავისუფლების აღკვეთისთვის (იხილეთ ფაცურიას საქმე, ციტირებულია ზემოთ, პუნქტები 69 და 71; ლეტელიერი საფრანგეთის წინააღმდეგ, 1991 წ. 26 ივნისის სასამართლო პროცესი, სერია “ა”, №207, პუნქტი 43; სმირნოვა რუსეთის წინააღმდეგ, №46133/99 და №48183/99, პუნქტი 63, ECHR 2003-IX).
4. მიუხედავად იმისა, რომ არსებულ საქმეში შესაძლოა არსებობდეს სპეციფიკური შესაბამისი საფუძველები მომჩივანის თავისუფლების აღკვეთისთვის, ეს საფუძველები არ იყო აღნიშნული შესაბამის ადგილობრივ გადაწყვეტილებებში (იხილეთ საქმე - ლაბიტა იტალიის წინააღმდეგ, №26772/95, პუნქტი 152, დასკვნა, ECHR 2000-IV). სასამართლოს ამოცანაში არ შედის ეროვნული ხელისუფლების მაგივრად დაადგინოს ზემოაღნიშნული ფაქტები (იხილეთ საქმე - ილიუკოვი ბულგარეთის წინააღმდეგ, №33977/96, პუნქტი 86, 2001 წ. 26 ივლისი, ნიკოლოვი ბულგარეთის წინააღმდეგ, №38884/97, პუნქტი 74, 2003 წ. 30 იანვარი; პანჩენკო რუსეთის წინააღმდეგ, №45100/98, პუნქტი 105, 2005 წ. 8 თებერვალი), როგორც ეს გააკეთეს არსებულ საქმეში (იხილეთ სასამართლო პროცესი, პუნქტი 49).
5. რა იყო ის ფაქტორები, რომლებმაც აიძულეს უმრავლესობა დაედგინათ, რომ არსებულ საქმეში კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტი არ დარღვეულა?

პირველი კონკრეტული ასპექტი იყო სასჯელის სიმკაცრე, რომელიც გამოყენებულ იქნა მომჩივანის მიმართ (იხილეთ პუნქტი 48). სასამართლო ყოველთვის აღიარებდა, რომ სამართალდარღვევის სერიოზულობა და შესაბამისად სასჯელის სიმკაცრე არის სასამართლო პროცესამდე პიროვნების დაკავების აუცილებელი საფუძველი, მაგრამ მხოლოდ ეს არ არის საკმარისი, ვინაიდან უნდა არსებობდეს სხვა შესაბამისი მიზეზები (იხილეთ საქმე – დემირელი თურქეთის წინააღმდეგ, №39324/98, პუნქტი 59, 2003 წ. 8 იანვარი; გორალი პოლონეთის წინააღმდეგ, №38654/97, პუნქტი 68, 2003 წ. 30 ოქტომბერი), რაც არ განხორციელდა არსებულ საქმეში.

მეორე ასპექტად შესაძლოა ჩაითვალოს გადაწყვეტი ფაქტორი, რომელსაც დაეთანხმა უმრავლესობა: სასამართლო პროცესამდე განმცხადებლის დაკავების ხანგრძლივობა, ხუთთვიანი პერიოდი, რომელიც ჩაითვადა ასე ვთქვათ “არასაკმარისად”. ჩემი აზრით, ეს არის კიდევ ერთი გადახრა ამ სასამართლო საქმეში. საქმეში – ბელჩევი ბულგარეთის წინააღმდეგ, №39270/98, პუნქტი 82, 2004 წ. 8 აპრილი, სასამართლომ აქცენტი გააკეთა იმაზე, რომ არ არსებობს მიზეზი იმ მოსაზრებისთვის, რომ არსებობს “გარკვეული პერიოდი”, რომლის ფარგლებში მიღებულ იქნება დაკავება სასამართლო პროცესამდე. ბელჩევის შემთხვევაში იყო შედარებით მოკლე პერიოდი, რომელიც შეადგენდა ოთხ თვეს და თოთხმეტ დღეს. ამგვარად, ხელისუფლებამ უნდა დაასაბუთოს დაკავების ხანგრძლივობა და დამაკმაყოფილებელი დასაბუთების არარსებობის შემთხვევაში შესაბამისად დადასტურდეს მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტის დარღვევა.

6. ბოლოს, კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტის შესაბამისად, განთავისუფლების ან დაპატიმრების შესახებ გადაწყვეტილების მიღების დროს ხელისუფლებამ უნდა განიხილოს პიროვნების სასამართლო პროცესზე გამოცხადებისთვის საჭირო ალტერნატიული ღონისძიებები. ამ დებულებაში ნამდვილად აღნიშნულია არა მხოლოდ უფლება “სასამართლო პროცესის წარმოებისა დროის გონივრულ პერიოდში და განთავისუფლებაზე სასამართლო განხილვის პროცესში”, არამედ ისიც, რომ “განთავისუფლების პირობად შესაძლოა დასახელდეს სასამართლო პროცესზე გამოცხადების გარანტია” (იხილეთ სხვა ხელისუფლებასთან ერთად, საქმე – კაზჩენიევი პოლონეთის წინააღმდეგ, №59526/00, პუნქტი 57, 2007 წ. 22 მაისი). ხელისუფლების წარმომადგენლები ვალდებული არიან აწარმოონ განხილვა და ის არ უნდა შეიცავდეს მათი გადაწყვეტილების დასაბუთებას იმის შესახებ, რომ განხილვა იყო წარმოებული (იხილეთ ჯ.გ.-ი პოლონეთის წინააღმდეგ, №36258/97, პუნქტები 55-56, 2004 წ. 6 აპრილი). მაგრამ არსებულ საქმეში ადგილობრივ სასამართლოებს არ განუხილავთ თავისუფლების აღკვეთისგან განსხვავებული სხვა პრევენციული ღონისძიებების გამოყენების ყველა საშუალება, რომელიც აღნიშნულია სსსკ-ს 152 მუხლის 1 პუნქტში. ადგილობრივი სასამართლოების ასეთი დაუდევრობა კიდევ ერთხელ მიუთითებს მათ მიერ კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტით გათვალისწინებული დებულებების უგულვებელყოფაზე (იხილეთ ფაცურიას საქმე, ციტირებულია ზემოთ, პუნქტები 75-76; დოლგოვა რუსეთის წინააღმდეგ, №11886/05, პუნქტები 47, 48 და 50, 2006 წ. 2 მარტი).

7. სასამართლო ხშირად აღნიშნავს, რომ კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტით გათვალისწინებული უსაფრთხოების ზომა უზრუნველყოფს “კანონის წესს, დემოკრატიული საზოგადოების ერთ-ერთ ფუნდამენტალურ პრინციპს” (დიკმე თურქეთის წინააღმდეგ, №20869/92, პუნქტი 66, ECHR 2000-VIII). მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტში გათვალისწინებულია თავისუფლების შენარჩუნების უფლება სასამართლო პროცესის დასრულებამდე, ამიტომ უდანაშაულობის პრეზუმცია იძლევა უფრო პრაქტიკულ და სასარგებლო შედეგს, ვიდრე მაშინ, როცა ის უბრალოდ თეორიული და ილუზიურია. თავისუფლება არის ცხოვრების წესი, ხოლო პატიმრობა – გამონაკლისი. ეს გზავნილი აუცილებლად უნდა გადაეცეს სახელმწიფოებს სასამართლოს მიერ სხვადასხვა მეთოდის გამოყენებით, რათა დაწესდეს შეზღუდვა სასამართლო პროცესამდე დაკავებაზე, რაც წარმოადგენს პრობლემატურ საკითხს ევროპის სისხლის სამართლის სასამართლო საქმეთა წარმოების სისტემაში.